

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Матеріали
науково-практичної інтернет-конференції
(29 квітня 2020 року)

ОДЕСА
2020

УДК 343.98:343.95
К82

*Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей, які суттєво
перевищували пропоновані обсяги*

**Криміналістичні та психологічні аспекти досудового роз-
слідування: матеріали наук.-практ. інтернет-конф., м. Одеса,
29 квітня 2020 р. Одеса: ОДУВС, 2020. 214 с.**

К82

УДК 343.98:343.95

© ОДУВС, 2020

ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Янковий М. О.,

к. ю. н., доцент, доцент кафедри криміналістики та психології ОДУВС

Конституція України визначає, що людина, її життя й здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1].

Негативні зміни в структурі та динаміці злочинності, виникнення і розвиток нових способів скоєння і приховування кримінальних правопорушень пред'являють особливі вимоги до криміналістичної діяльності. В цих умовах криміналістична наука повинна забезпечувати використання адекватних заходів для успішної боротьби з кримінальною діяльністю. Одним із таких напрямків підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів є оптимізація процесу використання науково-технічних засобів спеціалістами при провадженні слідчих (розшукових) дій.

Використання досягнень науки й техніки під час розкриття та розслідування кримінальних правопорушень має глибоке історичне коріння. М.В. Салтевський справедливо зазначає, що пізнання події зло-

чину – це багатопрофільна діяльність, яка потребує як емпіричних, так і наукових знань з різних галузей науки, техніки, мистецтва і ремесла. На його думку, ще з глибокої давнини при розслідуванні злочинів, особливо пов'язаних із убивствами і заподіянням тілесних ушкоджень, використовували спеціальні знання, запрошуючи для цього обізнаних осіб, які допомагали вирішувати складні питання [2, с. 41].

У зазначеному контексті австрійський криміналіст Г. Гросс у своїй фундаментальній роботі «Керівництво для судових слідчих як система криміналістики» виклав деякі загальні правила фотографування обстановки місць події за фактами вбивств, крадіжок, пожеж і рекомендував застосовувати під час дослідження речових доказів мікрофотографію й рентгенографію. [3, с. 242].

Щодо розвитку судової балістики того часу, в спеціальній криміналістичній літературі справедливо зазначається про значні заслуги професора медико-хірургічної академії М.І. Пирогова. Він був одним із перших учених, який залучався як експерт для вирішення складних питань, пов'язаних із встановленням обставин пострілу [4, с. 96-99].

Видатні успіхи, досягнуті в розвитку науково-технічних засобів на початку ХХ століття, стали поштовхом до заснування низки судово-експертних закладів, а також до більш широкого застосування досягнень науки і техніки в кримінальному провадженні. За оцінкою Р. С. Белкіна, кінець ХІХ і початок ХХ століть ознаменувалися проривом у формуванні дійсно наукових засобів і методів боротьби зі злочинністю, істотно змінених до того часу і кількісно, і якісно [5, с. 8].

За словами А.І. Вінберга, період, починаючи з 1927 року, можна охарактеризувати як період помітного піднесення й активізації ролі науково-дослідних експертних криміналістичних закладів [6, с. 24]. У цей час формується мережа лабораторій науково-судової експертизи при юридичних закладах вищої освіти, де розгортається експертна та науково-дослідницька робота.

До Другої світової війни науково-технічні апарати структурно входили до складу оперативних відділів НКВС і були найширшою відомчою мережею криміналістичної експертизи. Під час війни чисельність науково-технічних апаратів значно зменшилася. Але не зважаючи на це, їхня практична діяльність продовжувалася.

Як зазначається в спеціальній криміналістичній літературі, наприкінці 40-х – на початку 50-х років науково-технічні відділи відокремилися в самостійну службу. Ці підрозділи стали брати на озброєння порівняльні мікроскопи, репродукційні установки, мікрофотонасадки, нові експертні валізи, джерела ультрафіолетового випромінювання та ін. [7, с. 12].

У свою чергу, слідча практика неухильно йшла шляхом широкого використання допомоги фахівців для вирішення найрізноманітніших завдань. У цей період набули подальшого розвитку наука і техніка, підвищились вимоги до досудового розслідування. Більш широкого використання під час розслідування кримінальних правопорушень набули судова фотографія, трасологія, судова балістика, техніко-криміналістичне дослідження документів. Все частіше під час провадження слідчих (розшукових) дій використовувалась криміналістична техніка. Для підвищення ефективності роботи слідчих у 1952 р. було прийнято рішення про комплектування валіз для роботи на місці події. Трохи згодом, на підставі вивчення досвіду ряду зарубіжних держав з'являються пропозиції щодо створення пересувних криміналістичних лабораторій (ПКЛ) на базі спеціальних автомобілів і навіть мотоциклів із коляскою [8, с. 118-120]. Так, перший вітчизняний зразок ПКЛ на базі автомобіля УАЗ-452 було розроблено в 1968-1969 рр. у Всесоюзному інституті по вивченню причин і розробці заходів попередження злочинності спільно з оперативно-технічним управлінням МВС [9, с. 77-79].

У 1954 р. в прокуратурі вводяться посади прокурорів-криміналістів, що було пов'язано з необхідністю широкого розповсюдження й впровадження наукових прийомів і методів досудового розслідування. Одним з напрямків їх діяльності була організація криміналістичних кабінетів в територіальних прокуратурах [10, с. 26]. Однак, чисельність експертів в Україні на той час все ж таки залишалася не значною. Лише до кінця 50-х років було остаточно сформовано систему судово-експертних закладів. Багато з них мали в своєму розпорядженні найсучасніші засоби криміналістичної техніки.

Таким чином, історичні факти свідчать, що формування, становлення й розвиток організаційних і правових основ використання науково-технічних досягнень у розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень являє собою складний процес, який протікав під впливом багатьох різноманітних об'єктивних і суб'єктивних факторів. Особливе місце серед них займав фактор ідеології, існування якого до недавніх пір взагалі не визнавалось у вітчизняній криміналістиці. Між тим, вплив цього фактора більш ніж наочно проявився в недалекому минулому, і не тільки взагалі у розвитку вітчизняної науки і техніки (наприклад, критика кібернетики як лженауки), а зокрема й криміналістики, її методів і засобів. І дійсно, до початку так званої «перебудови», до відкриття «залізної завіси» у вітчизняній криміналістичній літературі майже не можна було зустріти джерела, де б не піддавалася критиці «реакційна сутність буржуазної криміналістики». Звичайно,

цей фактор не міг позитивно позначитись на розвитку вітчизняної криміналістики.

Література

1. Конституція України [Електронний ресурс] : закон України від 28. 06. 1996 р. № 2952-VI із змін., внес. згідно із Законами України : за станом на 21. 02. 2019 р. № 2650-VIII Електрон. дан. (1 файл). Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. Назва з екрану.
2. Салтевский М. В. Криминалистика. В современном изложении юристов : [учеб. и практ. пособие] / М. В. Салтевский. Харьков : ИМП «Рубикон», 1997. 432 с.
3. Гросс Г. Руководство для судебных следователей как система криминалистики : [пер. с нем.; с 4-го доп. изд. перевели Л. Дудкин и Б. Зиллер] / Г. Гросс. СПб. : Типография М. Меркушева, 1908. 1040 с.
4. Крылов И. Ф. Судебная экспертиза в уголовном процессе : [монография] / И. Ф. Крылов. Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1963. 213 с.
5. Белкин Р. С. История отечественной криминалистики : [монография] / Р. С. Белкин. М. : НОРМА, 1999. 486 с.
6. Криминалистика : [учеб. для юрид. высш. учеб. заведений] / под ред. А. И. Винберга, С. П. Митричева. Ч. 1. М. : Юрид. лит., 1950. 300 с.
7. Салтевский М. В. Из истории развития криминалистики и криминалистических подразделений МВД Украины / М. В. Салтевский, В. Н. Малышев // Криминалистика и судебная экспертиза. К., 1979. Вып. 19. С. 10-16.
8. Селиванов Н.А. Современное состояние криминалистической техники и пути ее развития / Н. А. Селиванов // Вопросы криминалистики. М. : Госюриздат, 1962. № 5 (20). С. 103-166.
9. Сорокин В. С. Комплекс научно-технических средств для выезда на место происшествия / В.С. Сорокин // Криминалистика и судебная экспертиза. К., 1969. Вып. 6. С. 77-79.
10. Коврижных Б. Н. К вопросу о процессуальном положении и роли прокурора-криминалиста / Б. Н. Коврижных // Криминалистика и судебная экспертиза. К., 1980. Вып. 21. С. 26-30.

Фурман Я. В.

ЗАЛУЧЕННЯ ІНСПЕКТОРА-КРИМІНАЛІСТА ДО
ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ)
ДІЙ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРАДІЖОК..... 84

Цільмак О. М.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ФАКТОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ ФАКТИЧНИХ
ДАНИХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....87

Шаран А.

ОДОРОЛОГІЯ, ЯК СУЧАСНИЙ МЕТОД ЗБОРУ ДОКАЗІВ..... 90

Шевчук В. М.

КРИМІНАЛІСТИКА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗАГРОЗ ТА
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ..... 95

Юнку І. І.

ЩОДО РОЛІ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ
ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ТЕРОРИЗМОМ..... 100

Янковий М. О.

ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ У
КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ... 103

СЕКЦІЯ 2

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Білий І. І.

ПСИХОЛОГІЧНА ТА КРИМІНАЛІСТИЧНА
ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗСЛІДУВАНЬ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ
НЕПОВНОЛІТНІМИ..... 107

Браду Я.

РОЗВИТОК СТРЕСОСТІЙКОСТІ ПОЛЩЕЙСЬКОГО.....111

Витопоренко В. В.

АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПСИХОЛОГІЧНИХ
АСПЕКТІВ РЕЦИДИВУ..... 114

Вихристюк К. О.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВЕДЕННЯ ПЕРЕГОВОРІВ ЗІ
ЗЛОЧИНЦЯМИ..... 116

Горошко В. В., Журавльова М. О.

СУЧАСНІ ПЕРЕШКОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ,
ЯКА КОНТАКТУЄ ІЗ ЗАКОНОМ..... 119

Даніч М. А.

ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФУ, ЯК ЗАСОБУ ДОКАЗУВАННЯ
В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ..... 123